№ 142 ՒՆԳՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 10 **1892** ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 10 № 142

ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ

Հինգշաբթի, դեկտեմբերի 10-ին, Հայ դերասանական մշտական խումբը կը ներկայացնէ

„ՊԱՏԻՒ“

կոմէդիա 4 գործ., Հեղ. Գ. Զուդերմանի, Թարգ. Ղարաղեօզեանի:

Սկիզբն է 7½ ժամին երեկոյեան: Տոմսերի գները սովորական են:

Երկուշաբթի, դեկտեմբերի 14-ին, կը ներկայացվի ի նպաստ տ. Մէլիքեանի „Փարիզի շրջմոլիկ տղայ“: Խումբը պատրաստում է փօրժ Օնէի „Դարբնապետ“ դրաման և „Սամէլ“ ողբերգութիւնը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կենտրոնական դպրոց Պարսկաստանում.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հայոց ներկայացումները. Նամակ Աբասթումանից. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պարսկաստան. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՕՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ՖԵԼԻԵՏՕՆ.

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆՈՒՄ

—

Արտասահմանի հայոց լրագրութիւնը հարց յարուցեց, և նոյն իսկ հանգանակութիւն սկսեց՝ հիմնելու Պարսկահայաստանում մի դպրոց, յանուն հանգուցեալ առաջնորդ Ստեփան եպիսկոպոս Մխիթարեանի:

Այդ հանգամանքն առիթ է տալիս մեզ կրկին շեշտելու այն մտքի վրա, որը շատ անգամ առիթ ենք ունեցել յայտնելու, այն է հիմնել Պարսկաստանի համար մի կ ե ն տ ր ո ն ա կ ա ն դ պ ր ո ց, նոյն իսկ Սալմաստում, որպէս զի այդ դպրոցը պատրաստի ժողովրդական մանր ուսումնարանների համար պիտանի ուսուցիչներ և առհասարակ ինտելիգենտ երիտասարդներ երկրի համար:

Սալմաստը՝ շատ էլ աննշան տեղ չէ մեզ համար: Նա հայաբնակ մի գաւառ է, որը ոչ թէ միայն պատմական մեծ նշանակութիւն ունի, այլ և ներկայումս մի կարևոր կենտրոն է թէ ամբողջ պարսկահայերի, և թէ Թիւրքաց Հայաստանի սահմանակից գաւառների համար: Լաւ կլիմայ, հարուստ բուսականութիւն, բերրի հող, աշխատասէր ժողովուրդ, բազմաթիւ հայ տարր.—ահա պատկերի լ ա ւ կողմը: Թանձր տգիտութիւն, դարերով զարգացած ստրկական ոգի, սոսկալի անշարժութիւն և անթափանցելի խաւար,—ահա պատկերի վ ա տ կողմը:

Եւ հէնց այդ սոսկալի անշարժութիւնը շարժելու, ու անթափանցելի խաւարը ցրվելու համար, հարկաւոր է այդ ժողովրդի կեանքի մէջ մտցնել մտաւոր այն հոսանքը, որ բղխում է դպրոցից, գրքից, մամուլից, ինտելիգենցիայից...

Մտաւոր կենտրոններից հեռու ընկած այդ երկրում՝ ժողովրդական դպրոցներ հիմնելը, և առհասարակ ինտելիգենտ շրջաններ պատրաստելը շատ հեշտ կը լինի, եթէ մենք կարողանանք, նոյն իսկ բուն երկրի մէջ, նոյն իսկ տեղի, հողի վրա հիմնել մի կենտրոնական դպրոց, մի մեծ ջահ, որը իրանից և լոյս և ջերմութիւն սփռէր իր շուրջը, ընդունելով իր մէջ շրջակայ գիւղերի և գաւառների հայ երեխաներին, և ապա այդ երեխաներին բաց թողնէր իբրև պատրաստված ուսուցիչներ, քահանաներ, իբրև լուսաւոր մտքերի քարոզողներ և կարապետներ:

Այդ տեսակ մի կենտրոնական դպրոց, որ առիթ կը տայ բազմաթիւ ուսում առած, պատրաստված մարդկանց ի մի խմբվելու, կը բանայ անկասկած մտաւոր գործունէութեան մի լայն ասպարէզ: Հարկաւոր կը լինի ժողովրդական դպրոցների համար դասագրքեր տպագրել, ընթերցանութեան գրքեր տալ, և՛ այդ արդէն կը ստիպէ հիմնել տ պ ա ր ա ն. իսկ տպարանի հիմնելը Սալմաստում՝ կը լինի մի դարագլուխ այդ խաւար երկրի պատմութեան մէջ...

Ահա, այդ բոլորը ի նկատի ունենալով, և ամենայն սիրով ողջունելով արտասահմանի հայոց լրագրութեան մէջ յարուցած հարցը՝ Մխիթարեանի յիշատակին դպրոց հիմնելու մասին, ցանկանում ենք որ այդ դպրոցը լինի ոչ թէ փոքրիկ գիւղական դպրոց, մի յետ ընկած անկիւնում, այլ մի „կենտրոնական վարժապետանոց“ Սալմաստում:

Հակառակ դէպքում բարոյական իրաւունք էլ չունէք ամբողջ ազգին հրաւէր կարդալու և բոլոր տեղերից նուէրներ խնդրելու:

Խ. Մ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

—

Երիտասարդ դերասան պ. Արաքսեան իր բենեֆիսի համար ընտրել էր պ. Սունդուկեանցի «Պէպօ» պիէսան, որը խաղացվեց դեկտեմբերի 7-ին:

Մենք չէինք սպասում, որ «Պէպօն», ինչպէս և նոյն հեղինակի մի երկու ուրիշ պիէսաները, լաւ մուտք կը տան, քանի որ մեր թատրոնական հասարակութիւնը վաղուց արդէն տեսել, կշտացել է այդ պիէսաներից: Սակայն, շնորհիւ այն հանգամանքի, որ այդ օրը բենեֆիս էր, թատրոնում բաւական հասարակութիւն էր հաւաքվել, մի հանգամանք, որ ինքն ըստ ինքեան շատ ուրախալի է, քանի որ թէ Պէպօների նման զոհերը, և թէ Արութին աղաների նման հրէշները մեր կեանքից դեռ չեն վերացել:

Խաղը, ընդհանրապէս ասելով, գոհացուցիչ տպաւորութիւն թողեց: Ինքը բենեֆիցիանտը, Կակուլիի փոքր, բայց տիպիկական դերը լաւ կատարեց, ստանալով ծափահարութիւններ: Պ. Արաքսեան, որ ի դէպ ասած, մի առանձին շնորհ է ցոյց տալիս տեղական դերերում, կատարեալ Կակուլի կը լինի, եթէ թողնի իր մի քանի այնպիսի չափազանցութիւններ, որոնք առիթ են տալիս հասարակութեան ծիծաղելու, փոխանակ զգացվելու:

Գիքօյի դերում դուրս եկաւ կօմիկ պ. Միրաղեան, որը, ինչպէս լսեցինք, «կօմիտետական ինտրիգների» շնորհով, վաղուց արդէն հեռացել է հայոց բեմից և ծառայում է վրաց բեմին Գեղեվանօվ ազգանունով: Պ. Միրաղեանի խաղը վերին աստիճանի մտածված էր:

Շիտակը խոստովանած, մենք ուրախ չենք, որ դերասան Պետրոսեան դուրս եկաւ Պէպօի դերում: Լուրջ դերասանները, որպիսիների շարքում մենք ուզում ենք տեսնել պ. Պետրոսեանին, այդ աստիճանի չեն ց ր վ ի իրանց ուժերը: Բաւական չէ, որ Պետրոսեան չը փչացրեց Պեպօի դերը. այդ քիչ է, այդ դերը կատարողից պահանջվում է լաւ ծանօթութիւն Թիֆլիսի բարբառի և Թիֆլիսի կինտօյի կեանքի հետ,—ապա թէ ոչ ա ղ ը կորչում է. և Պետրոսեանի Պէպօյի մէջ հէնց այդ ա ղ ը չը կար:

Պ. Աբրահամեան՝ Զիմզիմօվի կարևոր դերում և օր. Վարդուհի մօր դերում՝ միանգամայն արժանի էին հասարակութեան շնորհակալութեան: Տ. Մէլիքեան իր դերը վատ իմանալու պատճառով՝ թոյլ տպաւորութիւն թողեց:

Հասարակութիւնը ոգևորված ծափահարութիւններով վարձատրեց թէ դերակատարներին և թէ պ. Սունդուկեանցին, երկու անգամ բեմ կանչելով հեղինակին:

*

ՖԵԼԻԵՏՕՆ

Խօլերան դեռ չէ անցել.—Մեր սանիտարական բժիշկները.—Թևաւոր բաղամը.—Հակասութիւնները բժշկականութեան մէջ.—Կօխ և Պետտէնկօֆէր.—Մի նոր գիւտ.—Անմաքրութիւնը օգտաւէտ է.—Երկու տեսակ բացիլների փոխադարձ թշնամութիւնը.—Առողջապահութիւն, սնունդ և բարեկեցութիւն.—Պետտէնկօֆէրի կարծիքն ուղիղ է.—Լրագրական բացիլներն անվնաս են.—Դեզինֆեկցիային ենթարկված հասարակութիւնը.—Տարին անցնում է.—Օրացոյցների սէզօնը.—Գիտ քահանայ Ադամեանցի պատի օրացոյցը և Նահապետեան արեգան.—«Արձագանք» լրագիրը, Աբգար Յովհաննիսեան և Լէյստ.—Ամեն բանում անպայման կողմնապահութիւն.—Շուտով Նահապետեանն էլ հրատարակելու է մի օրացոյց.—Արասխանեանց և Վարդազարեան.—Մի հատ Մեսրոպի տեղ ունենք այժմ երեք հատ Մեսրոպներ.—«Տարազ» և «Աղբիւր» հրատարակութիւնները.—Տիգրան Նազարեանցի նախանձը.—Սխալներ.—Դաթիկօի հանաքներից.

—

Կարծում էք, ընթերցող, թէ խօլերան կատարելապէս անցել է մեր երկրում. սխալվում էք: Այդ ախտը համ չէ անցել, համ էլ յոյս կայ, որ եկող գարնան աւելի էլ խիստ կերպարանքով կարող է նորից երևալ....

Բայց ինչ ենք անում այժմ խօլերայի նորից երևալուն առաջն առնելու համար.... Ոչինչ:

Մեր քաղաքներն ու գիւղերը մնում են նոյն կեղտոտ դրութեան մէջ: Եթէ նոյն իսկ խօլերայի ժամանակ շատ էլ երևելի առողջապահական դրութեան մէջ չէր Թիֆլիսի պէս մի քաղաք, ինչ կը լինի առհասարակ թէ Թիֆլիսի և թէ ուրիշ քաղաքների դրութիւնը, երբ խօլերան վերջացած համարելով, մենք մեր սովորութեան համեմատ՝ նորից անփոյթ ենք դարձել:

*
* *

Եւ ինչ սարսափելի դրութեան մէջ էր Թիֆլիսը ամառ ժամանակ, երբ խօլերան նոր էր երևացել, և մեր սանիտար-բժիշկները նոր էին ձեռնարկել հետազօտել քաղաքը և ամեն բան մաքրել տալ....

Այդ բժիշկներից մէկը պատմում է ինձ հետևեալը.

Մտնում եմ Թիֆլիսի լաւ փողոցներից մէնի վրա գտնվող տան ներքնայարկը և ինչ եմ տեսնում. անհաւատալի քանակութեամբ դարսված է փտող և անտանելի գարշահոտութիւն արձակող կաղամբ: Մտնում եմ քաղաքիս մի հայ կ օ ն դ ի տ է ր ի մօտ, անցնում եմ մաղազին ետև գտնվող սենեակը, և ինչ եմ տեսնում. այն սեղանը, որի վրա քաղցրեղէնների համար խմոր են հունցում, դրված է խոնաւ պատի մօտ, իսկ այդ թաց պատից ոչ թէ միայն զաճ է թափվում սեղանի վրա, բայց ուղիղ սեղանի վրա կաթկթում է պատի միջով վերևի յարկից անցկացրած արտաքնոցի կոտրված խողովակից՝ անմաքրութիւնը.... Եւ այդ սեղանի վրա հունցում են ք ա ղ ց ր բ ո ւ լ կ ի ն ե ր ի խմորը.... Պահանջում եմ այդ քաղցր բ ո ւ լ կ ի ն ե ր ի ց մէկը, տեսնում եմ մի ինչ որ սև բիծ կայ.... Սկսում եմ մատով փորփորել....

—Ա՛յ տղայ, այդ ինչ է, հարցնում եմ կօնդիտէրից....

—Բաղամ է, աղա.

—Եղբայր, բաղամդ ինչ որ բաղամի նման չէ... կարծեմ թևեր էլ ունի....

—Բաս չես իմացել, աղա ջան, որ թևաւոր բաղամ էլ կայ, անթև էլ....

*
* *

Ցաւն այն է, որ բժշկականութիւնն էլ ինքն իրան անդադար հակասում է. այս ամառը խօլերայի քանչիւր մի բժիշկ մի ուրիշ տեսակ դեղ էր առաջարկում խօլերայի դէմ.... Մինը օգլում էր տալիս, միւսը աղի թթու էր առաջարկում, երրորդը պնդում էր, որ խօլերայից բժշկվելու միակ միջոցը տաք բաղնիքներն են, չորրորդը սառը բաղնիներ էր առաջարկում, հինգերորդը յայտարարում էր թէ միայն աղի ջուրը կաշու տակ սրսկելով կարելի է ազատվել խօլերայից, և այլն և այլն.... Եւ եթէ մենք ամենքս, հասարակ մահկանացուներս, խօլերայից չը մեռանք, մենք վտանգի մէջ էինք գտնվում կատարելապէս խ ե լ ա գ ա ր վ ե լ ո ւ այդքան հակասութիւններից....

Երևելի Կօխը հաւատացնում էր թէ գտել էր մարդկային արտաթորութեան մէջ խօլերա առաջացնող ս տ ո ր ա կ է տ բ ա ց ի լ ը, իսկ երևելի Պետտէնկօֆէր վերցրեց մեծ քանակութեամբ այդ նոյն բացիլները և անուշ արաւ,—և ողջ ու առողջ մնաց....

Մի բանի մէջ միայն բոլոր գիտնականները մինչև այժմ համաձայն էին, այդ այն է, որ խօլերայի դէմ աջողութեամբ մաքառելու միակ միջոցը՝ լաւ սնունդ և մաքրութիւնն է....

Յանկարծ հանդէս է գալիս մի նոր գիտնական, որը յայտնում է թէ ընդհակառակն անմաքրութիւնը, յատկապէս արտաքնոցների անմաքրութիւնը՝ շատ օգտաւէտ է, որովհետև երբ կեղտը, աղբը, անմաքրութիւնը սկսում են այն աստիճան փտել, որ արդէն ք ա յ ք ա յ մ ա ն վիճակին են հասնում, այդ քայքայվող փտումներում գոյանում են նոր տեսակ բ ա ց ի լ ն ե ր, որոնք անհաշտ թշնամի լինելով խօլերայի բացիլների, սկսում են այդ վերջիններին ուտել, ոչնչացնել....

*
* *

Այդ էր միայն պակաս մեր ժողովրդին.... Հիմա էլ լաւ կեղտոտ է մեր ժողովուրդը, բայց երբ կը համոզվի, որ կեղտն օգտաւէտ է,—նա այլ ևս չափ ու սահման կանցնէ կեղտոտութեան, անմաքրութեան մէջ....

Բայց ես կարծում եմ, որ գործնական կեանքը, ակներև իրողութիւնները մեզ հակառակն են ապացուցանում, այսինքն պարզապէս հաստատում են, որ թէ խօլերայի և թէ ուրիշ վարակիչ ցաւերի դէմ միակ գործնական միջոցը՝ մաքրութիւնն է: Եթէ այսպէս չը լինէր, ապա ինչպէս պիտի բացատրէինք, որ եւրոպական ամենամաքուր երկիրներ, ինչպէս Շվէյցարիան, Անգլիան, կամ Հօլլանդիան՝ միշտ ազատ են մնում խօլերայի համաճարակից:

Ինչ կուզէք ասեցէք, նոր գիւտեր անող պ.պ. բժիշկներ, բայց ես համոզված եմ, որ Պարիզի ակադէմիայի վերջին նիստերից մէնում մի ֆրանսիացի գիտնականի (որի ազգանունը չեմ յիշում) ասած խօսքերը՝ բոլոր ձեր ասածներից ամենաճիշդ մտքեր են իրանց մէջ պարունակում: Ահա մօտաւորապէս ինչ է ասել յիշեալ ուսումնականը. «Pour lutter contre le cholèra, il faut a l'humanité le plus possible d'hygiene, le plus possible de nourriture saine, le plus possible d'aisance.» (Խօլերայի դէմ մաքառելու համար, մարդկութեանը հարկաւոր է՝ որքան հնար է աւելի առողջապահութիւն, աւելի շատ առողջ սնունդ և աւելի շատ բարեկեցութիւն):

*
* *

Բայց գուցէ և Պետտէնկօֆէրի ասածը ճիշդ է: Նա ասում է որ բ ա ց ի լ ը ինքն ըստ ինքեան վտանգաւոր չէ մարդուս համար, եթէ դրա հետ միասին չը կան ե ր կ ո ւ ուրիշ նպաստող պայմաններ, որոնք միանալով բացիլի հետ միայն՝ առաջ են բերում հիւանդութիւնը և մահը: Այդ պայմաններն են՝ շրջանի նպաստաւոր լինելը

ՆԱՄԱԿ ԱՐԱՍԹՈՒՄԱՆԻՑ

—

Դեկտեմբերի 1-ին

Մի երկու ամիս առաջ խօլերայի արհաւիրքից ոչ պակաս սարսափ էին գցել ամբողջ գաւառում մի խումբ աւազակներ, որոնք բացի մարդասպանութիւնից, յանկարծ յարձակվում էին մի գիւղի կամ ճանապարհի միամիտ անցորդի վրա, առևանգում և թաքցնում իրանց որջերի մէջ իբրև պատանդ, և իրանց սահմանած փրկանքը ստանալով պատանդի ազգականներից, այնուհետև ազատ էին թողնում: Կառավարութեանը մեծ մտատանջութիւն էին պատճառում այդ հրոսակային խմբի յանդգնութիւնները. վերջապէս մի ամիս առաջ աջողվեց մեր գաւառապետի օգնական պ. Ս. Հազարապետեանցին (որը յայտնի է իր վարչական ընդունակութիւններով) զանազան խելացի և ճարպիկ միջոցներով թակարդ գցել և ձերբակալել խմբի պարագլուխներին, որի աւազակոյնը՝ Ալի-Սուլթան անունն է կրում. այնուհետև խումբը ցրվելով չանհետացաւ, այլ մաս մաս ձերբակալվեց, մի քանիսն Աջարիայում, Թիֆլիսից եկած ոստիկանների ձեռքով, մի քանիսն էլ կրկին պ. Հազարապետեանցի թակարդն ընկան, իսկ մնացածները խապառ կորան: Գաւառն այժմ ազատվեց և այդ աւազակ հրոսակների սարսափից:

Ր.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, 6 դեկտեմբերի

«Արձագանքը» իր № 138-ում արտատպելով «Մշակի» այս տարվայ № 3-ից իմ նամակս, որտեղ ես յայտնել էի, թէ երկաթէ կամուրջ շինելու համար մօտս հաւաքված կայ 949 րուբլի և այն՝ թոյլ է տալիս իրան հետևեալ խօսքի ձևը. «մշտական կամուրջի կառուցման համար մի ո մ ն պ. Ա փ ե ա ն ց ունի մօտ 1000 րուբլի»:

«Արձագանքի» խմբագիրն ինձ շատ լաւ ճանաչելիս պէտք է լինի դեռ ես իր դպրոցական կեանքից, երբ ես դաստիարակ էի այն դպրոցում, որտեղ ինքը սովորում էր: Նա չէր կարող չը գիտենալ իմ պաշտօնավարութիւնս ուսումնարանական շրջանում տասն և հինգ տարի ժամանակ, ինչպէս և իմ հասարակական գործունէութիւնս տասն երկու տարի: Վերջապէս չէ՞ որ այդ խմբագիրը, Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձական նիստերին գալիս՝ միշտ հանդիպում է ինձ նոյն նիստերում իբրև հոգաբարձու և իբրև պաշտօնակից ազգային հաստատութեան գործերը վարելիս: Ինչո՞վ ուրեմն պէտք է բացատրել նրա այդ օտարոտի անծանօթութիւնը, որը արտայայտում է մի ո մ ն Ափեանց խօսքով: Կաթողիկոսական ընտրութիւններից յետոյ, երբ ես պատիւ ունեցայ չը պատկանելու պ. Ա. Յովհաննիսեանցի կուսակցութեան՝ այդ պարոնը կորցնելով իր ցանկացած Թիֆլիսի թեմի պատգամաւորութիւնը՝ կորցրել է և խմբագրական դաւթարը և գետի ափով անցկենալիս՝ չէ նկատում և ոչ մի քար:

Ի հարկէ, ինձ համար առանձին պատիւ չէ, որ «Արձագանքի» խմբագիրն ինձ ճանաչէր, ես միայն կամեցայ արձանագրել այն չինծու կամաւոր կուրութիւնը, որով կուրանում է այդ խմբագիրը, միամտաբար երևակայելով, թէ դրանով ինձ մի վնաս կը պատճառէ: Անզօր կատաղութիւն:

Ն. Ափեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Խնդրում ենք «Մշակի» բաժանորդներին շտապել վերանորոգել իրանց բաժանորդագրութիւնը, որպէս զի խմբագրութիւնն օր առաջ իմանայ, թէ որքան թւով պէտք է տպագրել «Մշակի» յունվարի 1-ի համարի օրինակները:

—

Բացի «Մշակի» խմբագրատանից, Թիֆլիսի մեր բաժանորդները կարող են գրվել մեր լրագրին և Խիդեկելի գրավաճառանոցում (պավիլիօնում), Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա, Ալէքսանդրեան այգու անկիւնում:

—

Պարսկաստանի Ռաշտ քաղաքից մեր ստացած մասնաւոր նամակից քաղում ենք հետևեալ լուրը: «Միջին ասիական վաճառականական ընկերութեան մի ճիւղ, որը մի ամիս առաջ Շահից վաւերացում ստացաւ, և որն իր գործունէութիւնը սկսելու է առաջիկայ յունվարից՝ մտադիր է Մէշէդիսէրից երկաթուղու գիծ անցկացնել մինչև Ղազվին:»

—

Տեղական ռուս լրագիրները հաղորդում են որ այս րոպէիս բաւական տարածված են ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ դիֆտերիտ և սկարլատինա ասված հիւանդութիւնները:

—

Ինչպէս երևում է, այս օրերս, երբ խիստ քամի էր անում Թիֆլիսում, սաստիկ փոթորիկներ եղան և Սև ծովի վրա: Նովորոսիյսկ քաղաքում, ինչպէս հաղորդում է «Донская Пчела» լրագիրը, նոյեմբերի 25-ին քամին այնպէս սաստիկ էր, որ քաղաքի մի քանի փայտեայ խանութներ քանդվեցան, մի տան քարեայ պատն էլ փլվեց: Քամին պատճառեց Նովորոսիյսկում և շատ ուրիշ վնասներ:

—

Բագուաբնակ մի հարուստ պարոն գրվել է եկող 1893 թւի «Մշակի» երեք օրինակի՝ մին իր անունով, երկրորդը՝ Ռաշտի հայոց գրադարանի համար, իսկ երրորդը՝ Շուշուց ոչ հեռու գտնվող Սարուշէն գիւղի հայոց դպրոցի համար:

—

«Тифл. Лист.» լրագրում կարդում ենք, որ Թիֆլիսի վաճառականները բացել են առևտրական վարչութեան գրասենեակում հանգանակութիւն՝ հանգուցեալ կայսր Ալէքսանդր II-ի անունով Թիֆլիսում հիմնվելի ապաստարանի օգտին:

—

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻՑ մեզ գրում են. «Վաղ ժամանակներից ք ե լ ե խ ը (մեռելահացը) ընդունված էր ամեն տեղ հայերիս մէջ, որպէս մի պարտաւորեցուցիչ սովորութիւն: Նոյն սովորութիւնը կար և Նոր-Բայազէտում: Սակայն վերջին ժամանակները այդ սովորութիւնը, ինչպէս ամեն տեղ, այնպէս էլ մեզ մօտ սկսեց հետզհետէ անհետանալ. Ննջեցեալի տէրերը, հիւրերին քելեխ տալու փոխարէն սկսեցին փողեր նուիրել հանգուցեալի անունով՝ դպրոցին, կամ եկեղեցուն: Բայց ահա այժմ քելեխ տալու ապարդիւն և անմիտ սովորութիւնը նորից սկսում է երևան գալ մեր Նոր-Բայազէտում: Ու ովքեր են քելեխ տուողները. մեծ մասամբ ինտելիգէնտ իրանց համարողները, ուսեալ դասակարգին պատկանողները: Իսկ մեր քահանաները, փոխանակ դիմադրելու այդ տգեղ սովորութեանը, ընդհակառակն քաջալերում են քելեխ տուողներին:»

—

«Новости» լրագրին հաղորդում են որ Օդէսայի վաճառական Ֆինկէլշտէյն կտակել է բարեգործական նպատակներով 250,000 րուբլի:

—

Զաքաթալայից մեզ գրում են, որ նորերս այնտեղից 24 բանտարկեալներ աքսորվեցան Սիբիր:

—

Հրատարակչական ընկերութեան օգտին, ինչպէս յայտարարված է, շաբաթ օր, ամսիս 12-ին, Թիֆլիսի ժողովարանում լինելու է պարահանդէս: Ի նկատի ունենալով այն վերին աստիճանի օգտաւէտ նպատակը, որ ունի ընկերութիւնը, ի նկատի ունենալով այն լայն գործունէութիւնը, որ սկսել է նա, և որի համար դրամական օգնութեան մեծ կարօտութիւն կայ,—մենք չենք էլ կասկածում որ այդ օրը ժողովարանի դահլիճներում կը խմվի ոչ թէ միայն Թիֆլիսի ամբողջ ինտելիգենցիան, այլ և նոյն իսկ թէ հայ և թէ օտար հասարակութեան ամեն շրջանի ներկայացուցիչները, չօշափելի կերպով յայտնելու իրանց համակրութիւնը այն հիմնարկութեան, որը հասարակութիւնից ստացած նուէրները պէտք է գործ դնի աւելի էլ բեղմնաւոր կերպով՝ նոյն հասարակութեան մտաւոր պէտքերի վրա:

—

Պետերբուրգի լրագիրները հաղորդում են, որ Չիկագօի ցուցահանդէսում ռուսաց բաժինը կազմակերպելու համար որոշված է ծախսել 50,000 րուբլի:

—

Յոյս ունենք, որ Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութիւնը ոչ մի միջոց չի խնայի, որպէս զի Կովկասեան բաժինը Չիկագօյի ցուցահանդէսում պատուաբեր լինի մեր երկրի հարստութեան և արդիւնաբերութեան համար:

—

Այսօր, հինգշաբթի, դեկտեմբերի 10-ին, հայոց դերասանական խումբը ներկայացնելու է Զուդերմանի «Պատիւ» պիէսան, թարգմանութիւն Ց. Ղարագեօզեանի: Մենք արդէն առիթ ենք ունեցել խօսելու այդ պիէսայի մեծ արժէքի և հետաքրքրութեան մասին, և կարծում ենք, որ հասարակութիւնը օգուտ կը քաղէ առիթից այս անգամ տեսնելու դրա ներկայացումը: Անկասկած այս անգամ խաղը աւելի լաւ կանցնի, քանի որ դերակատարները անցեալ անգամից արդէն և փորձված և աւելի վարժված կը լինեն:

—

Գերմանիայի Լէյպցիգ քաղաքից մեզ ուղարկված է հետևեալ նամակը տպագրելու համար. «Լէյպցիգի հայ-ճեմարանական ընկերութեան վարչութիւնը յայտնում է, թէ սկսել է իր գործունէութիւնը, որը մի քանի տարուց ի վեր դադարած էր ուսանողների սակաւութեան պատճառով և խնդրում է այն անձանց, որոնք որ և է հաշիւ կամ կապ ունեն ընկերութեան հետ, դիմեն վարչութեան, որովհետև վարչութիւնը ինքը անկարող է գրագրութիւն սկսել, նրանց հասցէները չիմանալու պատճառով: Բացի սրանից ընկերութիւնը իր նպատակին ծառայելու գլխաւոր միջոցներից մէկը մատենադարանը համարելով՝ որոշել է իր սեփական միջոցներով և նուէրներով ստուարացնել նախկին գրադարանը հայ մատենագիրներով և հայագիտութեան վերաբերեալ մայրենի և օտար լեզուներով գրված երկերով. ուստի խնդրում է օգնել ցանկացողներին՝ իրանց նուէրներն ուղարկել վարչութեանս՝ հետևեալ հասցէով՝ Leipzig. Hotel Deutsches Haus, Armenisch-Akademischer Verein.»

—

Տեղական ռուս լրագիրները հաղորդում են որ վերջին օրերս Սև ծովը սաստիկ մրրկալի է եղել:

—

Ռուսաստանի պօստը, որը մի քանի օր չարունակ չէր ստացվում Թիֆլիսում, վերջապէս ստացվեց երէկ, չորեքշաբթի օր, դեկտեմբերի 9-ին:

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Անցեալ օրերը այս-

(Ջրի, հողի, գետնի, բնակարանների անմաքրութիւնը) և մարդուս անձնական տրամադրութիւնը:

* * *

Պէտտէնկօֆէրի յայտնած մտքի ճշմարտութիւնը կարելի է ապացուցանել ոչ թէ միայն վարակիչ ախտերի պաթօլօգիայով, բայց մարդկային հասարակութեան մտաւոր կեանքի պաթօլօգիայով...

Դուք վերցնում էք մի լրագիր, դիցուք Կ. Պօլսի «Արևելքը», Թիֆլիսի «Արձագանքը» կամ «Անանուն Թերթը». սկսում էք ծայրից ծայր կարդալ: Չը նայելով որ այդ լրագիրների էջերը պարունակում են թունաւոր բացիլներ, բայց եթէ դուք պատկանում էք հասարակական մի առողջ կամ արդէն դէզինֆէկցիայի, ախտահանութեան ենթարկված շրջանին, և ինքներդ էլ տրամադիր չէք վարակվել այդ թունաւոր, վնասակար բացիլներով,—դուք կարող էք, ինչքան ուզենաք, Պէտտէնկօֆէրի պէս, կուլ տալ այդ բացիլները՝ և ամենևին չէք հիւանդանայ: Դրանով բացատրվում է որ այդ տեսակ լրագիրները այլ ևս ոչ ոքին չեն կարող վարակել, քանի որ ընթերցողների շրջանն արդէն վաղուց մաքրված, ախտահան եղած է և մարդիկ այլ ևս կորցրել են այդ լրագիրների բացիլներով վարակվելու տրամադրութիւնը.... Իսկ երբ որ շրջանը նպաստաւոր չէ, ախտը չէ էլ կարող տարածվել: Դրանով բացատրվում է որ այդ երեք լրագիրները ոչ թէ միայն այլ ևս չեն տարածվում, բայց և նրանց բաժանորդների թիւը հետզհետէ նուազելով՝ շուտով զրոյին կը հասնէ:

Որքան լաւ և գործնական բան էր, ուրեմն, քսան տարվայ ընթացքում և անընդհատաբար արած դէզինֆէկցիան, որը այսուհետև անընդունակ է դարձրել կարդացող շ ր ջ ա ն ը ախտաւոր մանրէներին իր մէջ ընդունելու...

* * *

Ներկայ չարաբաստ 1892 տարին վերջանում է... Մնացել է մի ամսից պակաս մինչև առաջիկայ 1893 թիւը: Տարվայ վերջին ամսի հետ միասին՝ սկսվել է և օրացոյցների սէզօնը.... Անցնում էք փողոցով և աջ ու ձախ մագազիններում տեսնում էք ամեն տեսակ, ամեն գոյնի և ամեն մեծութեան օրացոյցներ. «պատի օրացոյց», «ծոցի օրացոյց», «սեղանի օրացոյց»... Օրացոյցներ հայերէն, ռուսերէն, վրացերէն և ֆրանսերէն լեզուներով...

Բայց, անտարակոյս, ամենաօգտաւէտ և ամենահետաքրքիր օրացոյցը՝ տէր Գիւտ քահանայ Աղանեանի պատի օրացոյցն է:

Զարմանալի է, որ այն կուսակցութեան (որին պատկանում է և Գիւտ քահանայ Աղանեանց) ամենասուրբ նշանաբանը՝ անպայման կողմնապահութիւնն է:

Փորձեցէք ուղարկել ձեր հրատարակած գիրքը «Արձագանքի» խմբագրութեանը. եթէ դուք դժբաղդութիւն ունէք «Արձագանքի» կուսակցութեանը չը պատկանելու (կամ աւելի լաւ է ասել բ ա ղ դ ունէք նրան չը պատկանելու), Աբգար Յովհաննիսեան երբէք մի տողով անգամ չի յիշի իր թերթի էջերում թէ «այս ինչ գիրքը հրատարակվեց և ստացվեց խմբագրութեան մէջ:»

Եթէ մի երիտասարդ մի ժամանակ աշխատակցել է «Արձագանքին» և ապա անցել է մի այլ լրագրի բանակը,—Աբգար Յովհաննիսեան կըսկսէ իր թերթի էջերում, ամեն մի քայլափոխում, նոյնչափ խայտառակել այդ մարդուն, որչափ առաջ գովաբանում էր նրան:

Արտասահմանից վերադառնում է մի ուսումնաւարտ հայ երիտասարդ, կամ աւելի լաւ է ասեմ՝ բարձրագոյն ուսում ստացած մի հայ օրիորդ (մի երևոյթ, որը մինչև այժմ չեղած բան էր մեզ մօտ և նոյն իսկ Եւրոպայումն էլ իր վրա ուշադրութիւն է դարձնում, որպէս արտակարգ երևոյթ), —և «Արձագանքը» մի հատ տողով էլ չի յիշի այդ երևոյթի մասին, եթէ այդ երիտասարդը կամ այդ օրիորդն իր կուսակցութեանը չեն պատկանում....

Յիշում էք այն գերմաներէն գրքոյկը, որը մի քանի տարի առաջ Աբգար Յովհաննիսեան գրել էր տուել գերմանացի Լէյստին և հրատարակել Լէյպցիգում, և որը կրում էր կարծեմ «Հայոց մամուլի պատմութիւնը» փառաւոր տիտղոսը: Այդ գրքում յիշատակված կային այնպիսի հայոց լրագիրների անուններ, որոնց մասին կարծեմ ոչ մի հայ երբէք լսած չէր, ինչպէս «Թուրքաց Հայաստանի» և այլն... Իսկ «Մշակի» անունը դիտմամբ յիշված չէր: Դիտմամբ յեղաշրջելով հայոց հրատարակութիւնների ժամանակագրութիւնը, պարոնը գրել էր տուել մօտաւորապէս այսպէս. «Մեղու Հայաստանի» լրագիրը դադարած լինելով 1871 թւին, քանի մի տարուց յետոյ, այն է 1876 թւին, սկսում է լոյս տեսնել մի բուն եւրոպական ամսագիր հայերէն լեզուով, «Փորձ» անունով...»

Իսկ այն պատմական փաստը, որ 1872 թւին սկսել էր լոյս տեսնել «Մշակը», այդ փաստը պ. Աբգար Յովհաննիսեան կուլ էր տուել, և կուլ տալ էր տուել և պ. Արթուր Լէյստին... Ամեն բանում կողմնապահութիւն....

* * *

Սակայն վերադառնանք Գիւտ քահանայ Աղանեանցի պատի օրացոյցին.... Նրա մէջ կը գտնէք ամեն տեսակ տեղեկութիւններ. այս ինչ թւին սկսեց հրատարակվել «Սիօն» ամսագիրը Երուսաղէմում, այն ինչ թւին «Արևմուտք» Պարիզում, ապա յիշված է և «Մեղուի» և նոյն իսկ «Հիւսիսափայլի» և շատ ուրիշ լրագիրների լոյս տեսնելու տարին,—բայց ի հարկէ «Մշակի» իղն ու թողը չը կայ.... Այդ դեռ ոչինչ....

Բայց ինչ կասէք տէր հօր հետևեալ վարմունքին. բաց արէք օրացոյցի նոյեմբեր ամիսը, գտէք նոյեմբերի 23-ի թերթիկը, և դուք այդտեղ մի այնպիսի կ ո ւ ր ի օ զ կը տեսնէք, որ ուղղակի ձեր աչքերին էլ չէք հաւատայ....

Ահա ինչ է տպված այդ թերթիկի ժամանակագրութեան բաժնում.

«1848 թւին Նահապետ արքեպս Նահապետեանց ծնվեց Ախալցխայում:»

* * *

Եթէ Գիւտ քահանայ Աղանեան, ինքն հոգևորական անձն լինելով, պարտաւորութիւն համարեց յիշատակել իր օրացոյցի մէջ Նախկին Արշակ Նահապետեանին, որպէս մի անձնաւորութիւն, որն այժմ կուսակրօնութիւն է ընդունել,—ապա ինչ իրաւունքով նա նոյն օրացոյցում չէ յիշատակում մեր բոլոր մնացած եպիսկոպոսների, վարդապետների և արքեպսների ծնվելու տարիները....

Այո, ամեն բանում կողմնապահութիւն.... Միայն մի բան ուրախալի է, որ այդ հրէշաւոր կողմնապահութեամբ այդ մարդիկ ամենևին, մազի չափ անգամ, առաջ չեն գնում, այդ կողմնապահութիւնից այդ խեղճերը ամենևին չեն կարողանում շահվել, այլ ընդհակառակն՝ օրից օր ամեն բան կորցնում, կորցնում են....

* * *

Լսում եմ որ բարեկրօն Նահապետ արքեպս Նահապետեան, դէպի Գիւտ քահանան ունեցած երախտագիտական զգացմունքից դրդված՝ շուտով գլխաւորութիւն ունի նմանապէս մի «պատի-

տեղ եկած Նահանգական դատարանի բաժնում քննվում էր մի հազւագիւտ գործ: Ամիսներ առաջ չուչեցի մի մանրավաճառ իր 12 տարեկան որդուն, իր խանութից փող գողանալու համար, տանջանքներին էր ենթարկել, տաքացրած երկաթով այրելով նրա մարմնի զանազան տեղերը: Դատարանը որոշեց. զրկել յանցաւորին բոլոր իրաւունքներից և երեք տարի ու լինն ամիս ժամանակով դատապարտել նրան ծանր աշխատանքներին՝ զինուորական կալանաւորների խմբերում:»

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են որ այդ քաղաքը շրջապատող գիւղերում դիֆտերիտ հիւանդութիւնը առատ հունձ է անում մանուկների շրջանում: Գիւղացիք, ի հարկէ, ոչինչ հասկացողութիւն չունեն այդ ախտի վարակիչ լինելու մասին: Բժշկական օգնութիւն ամենևին չը կայ: Շուշի քաղաքումն էլ կայ այդ հիւանդութիւնը, բայց թոյլ ձևով է յայտնվում և այնքան վնաս չէ տալիս:

—

Երէկ, դեկտեմբերի 9-ին, ԹԻՖԼԻՍԻ Վանքի մայր-եկեղեցում, Հրատարակչական ընկերութեան նախաձեռնութեամբ, կատարվեց հոգեհանգիստ հանգուցեալ Գարեգին եպիսկոպոս Սրուանձտեանի յիշատակին: Հոգեհանգստին ներկայ էր բաւականաչափ հասարակութիւն: Ներկայ էր Թիֆլիսի հայոց հոգևորականութեան մեծամասնութիւնը: Տէր-Ղևոնդ աւագ քահանայ Խարազեան ճառ խօսեց, ջանալով բացատրել հանգուցեալի թէ եկեղեցական և թէ գրական նշանակութիւնը:

—

Թիֆլիսաբնակ պ. Յովհաննէս Տէր-Սարգսեան նուիրել է եկող թւի «Մշակի» մի տարեկան օրինակը Թէլաւի հայոց ծխական ուսումնարանին:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅԱՍՏԱՆ

—

Թաւրիզից գրում են արտասահմանի հայ լրագիրներին հետևեալը. «Դավրիժու «Սէր ընկերութիւնը» գործի ձեռնարկեց և իւր գործունէութեան առաջին երեխայրին եղաւ մի ուսուցիչ նուիրել Սալմաստի Մահլամ գիւղին:

«Արտաքին գործերի նախարարութեան ոստիկանութիւնը կնքեց Դավրիժու բողոքականաց եկեղեցին ու դպրոցը: Պատճառները որոշ կերպով յայտնի չեն:

«Սալմաստի թիւրք-պարսկական սահմանագլխում քուրդ աւազակախմբերէն հինգ հոգու ձերբակալում է Դիլմանի դատաւորը և Խոյի դատաւորի հրամանով գլխատում է մէկին, իսկ մնացած 4-ին բանտարկուած պահում:

«Պաշտօնապէս լուր առնուած է որ Պարսկաստանի և Հնդկաստանի առաջնորդ Եսայի եպիսկոպոս Աստուածատուրեան հոկտեմբերի սկզբները ճանբայ կելնէ Նոր Ջուղայէն, այցելելու համար Հնդկաստանի և Ջաւայի մէջ գտնուած հայ գաղթականութիւններին»:

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Թէհրան, 25 նոյեմբերի

Այն օրից սկսած, երբ ծխախոտի մենավաճառութեան գործը խանգարվեց պարսիկ հոգևորականութեան ձեռքով, քրիստոնեաների յարգը բաւական վայր ընկաւ պարսիկների աչքում: Հոգևորականութիւնը իրան միանգամայն անկախ համարելով Շահի իրաւասութիւնից, արեց և հիմա էլ անում է, ինչ որ իր կամքն է թելադրում: Այժմ էլ հալածանք է յարուցել ընդդէմ հայ հասարակութեան. նախ՝ հնարներ գործ դրեց, որպէս զի հայը չը կարողանայ գինի կամ օղի վաճառել, որի համար խաղողը սկսեցին աղ անել, որ գինի չը դառնայ. ապա հոգևորականների դրդմամբ ամբոխը խուժեց հայ գինեվաճառների վրա, կոտրատելով նրանց ամանները և թափելով քացախն ու խաղողը. ապա սկսեց նեղացնել այն պարսիկին, որը կը համարձակվէր հայի վրա խաղող վաճառել գինի շինելու նպատակով: Այս ժողովրդական յուզումը այն ժամանակ միայն դադարեց, երբ ամբոխին առաջնորդ հոգևորականը ձերբակալվեց: Այնուհետև դուրս եկաւ մի ուրիշ սէյիդ, որը մինչև իսկ փողոցներում հրապարակով սկսեց քարոզել ի լուր ամենեցուն՝ խզել միանգամայն յարաբերութիւն հայերի հետ, անջատել հայի հետ ունեցած առևտրական և յարաբերական կապերը, հագնվել, նիստ ու կաց անել միանգամայն ըստ պարսկական ձևի և այլն և այլն: Շահը գործադրում է իր ձեռքից եկածը, սակայն եթէ մէկին անհետացնում է, նրա տեղը ծլում է մի ուրիշը, իսկ ակնյայտնի կռիւ մղել հոգևորականութեան դէմ, այդ անկարող է: Հայ անհատը կամ քահանան անկարող են ազատ անցնել փողոցից, առանց հայհոյանք և նախատինք լսելու պարսիկ ամբոխից, դէպի կրօն, հաւատ և այլն և այլն:

Լուր է պտտում իբր թէ անգլիական բանկը ևս կամենում է իր գործողութիւնը դադարեցնել, չը կարողանալով դիմանալ կատաղի և մոլեռանդ ամբոխի սպառնալի ու նախատալի վարմունքին:

Շահը պաշտօնազուրկ է արել հայազգի բժշկապետ Բազիլին, որը շատ անխիղճ և միանգամայն մարդկային սկզբունքին հակառակ կերպով է վարվել ժողովրդի հետ հասարակական տագնապի ժամանակ, վաճառելով բժշկական և դէզինֆէկցիական դեղերը անբաւականելի գներով և վիգիտի համար մեծաքանակ փող վերցնելով ամենավերջին աղքատից անգամ, իսկ ընդհակառակն վարձատրել է ամերիկական բժիշկ՝ դոկտոր Թօրէնսին, որը մեծ օգնութիւն է ցոյց տուել ժողովրդին թէ ձրի բժշկութեամբ և թէ ձրի դեղեր մատակարարելով նրանց:

Նոր ուսուցիչ և ուսուցչուհին տեղ կը համնեն շուտով: Հազիւ հազ մեր մեռած ու թմրած հոգաբարձութիւնը զարթնեց և նոյեմբերին նոր ուսուցիչ բերեց, և ի հարկէ, դեկտեմբերից էլ հազիւ դասերը կը կանոնաւորվեն: Ահա մեր հոգաբարձութիւնը: Այդ միամիտներին էլ, որ խաբելով բերել է աւելի ռոճիկ խոստանալով, թող տեսնենք ինչ տեղից պիտի վճարէ, քանի որ նախկին ուսուցչի ծախսը դեռ մինչև հիմա չէ վճարել և չէ էլ ուզում գուցէ վճարել: Ահա թէ ինչպէս են գործում և միամիտ ժողովրդին ցոյց են տալիս իբր թէ գործում են և թող փչում նրանց աչքերին: Երկու տարի է ֆրանսերէն լեզուի ուսուցիչ է բերել տալու, բայց չը կայ մինչև հիմա: Եւ տեսէք թէ ինչ կը լինի այդ դպրոցի առաջադիմութիւնը, թող ընթերցողը երևակայէ:

Ս.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Եւրոպական լրագիրները հաղորդում են, որ Աֆրիկայի յայտնի հետազօտող Էմին-փաշան՝ սպանված է Աֆրիկայում:

—Գլադստոնի մինիստրութեան մէջ, ինչպէս ասում են լրագիրները, տեղի են ունենում երկպառակութիւններ: Արտաքին գործերի մինիստր լորդ Րօզբերրի համաձայն չէ Գլադստոնի ծրագրի հետ Իրլանդիայի ինքնավարութեան վերաբերմամբ և նմանապէս նրա հայեացքների հետ այն երկիրների դիրքի մասին, որոնք սահմանակից են ասիական Ռուսաստանին: Կարծում են որ Րօզբերրի հրաժարական կը տայ իր պաշտօնից: Լաբուշէր նմանապէս թշնամական դիրք է բռնել Գլադստոնի վերաբերմամբ. նա հրաժարվեց Գլադստոնի օրգան «Daily News» լրագրում աշխատակցելուց և կամենում է Դիլկի հետ մի նոր լրագիր հիմնել:

—Ազատամիտ ուղղութեանը պատկանող մի քանի իտալական լրագիրներ այժմ այն միտքն են յայտնում թէ երեքպետեան դաշնակցութիւնը այժմ այլ ևս նոյն հաստատ հիմքերի վրա դրված չէ, որչափ առաջ. մանաւանդ Աւստրիայի և Իտալիայի շահերը, յիշեալ լրագիրների կարծիքով, տարբեր են այժմ:

—Հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների սենատին շուտով մի օրինագիծ պիտի ներկայացվի, որին համեմատ 1893 թւի յունվար ամսի 31-ից սկսած, մի տարի ժամանակով՝ պիտի արգելք դրվի Միացեալ-Նահանգների մէջ ուրիշ երկիրներից գաղթականների մանելուն:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Новости» լրագրում կարդում ենք հետևեալը. «Պետերբուրգում այս օրերս կալանաւորված խաբեբան, որը իրան ձևացնում էր Աֆոնեան լեռան պանդուխտ աբեղայ, թիւրքահպատակ Իվան Եանի-օղլի ազգանունով, յայտնվեց, որ նա իսկապէս պարսկահպատակ Իվան Բօգդանով Նազարով է. մի և նոյն ժամանակ նա յայտնի էր և թիւրքահպատակ Կօնստանտին Աբրագատով ազգանունով: Եանի-օղլին, որպէս արդէն յայտնված է քննութիւնից, մենակ չէր գործում, այլ իրան նման ուրիշ խաբեբաների ընկերակցութեամբ: Նրանք ամենքն էլ թիւրքաց անցագիրներ ունեին, որ նրանք ձեռք էին բերում շատ հեշտ, առանձին գործակալների միջնորդութեամբ, մօտաւորապէս 30 ր. վճարելով իւրաքանչիւր անցագրի համար: Այդ անցագիրները պատրաստվում էին Կ. Պօլսում և ուղարկվում էին Եանի-օղլիին, որը բաժանում էր այդ դօկումէնտները իր օգնականներին և գործակիցներին: Օդէսայից Պետերբուրգ վերադառնալով՝ Եանի-օղլին ապրում էր այստեղ սեպտեմբերի կէսից, բնակվելով Կանօներսկայա փողոցի վրա գտնվող № 10 տան մէջ, ուր նա վարձած ունէր մի սենեակ մի այրի կնոջ մօտ: Վերջինը, ինչպէս և նրա որդիքը, նոյնպէս և մնացած տնկեցները խսկական «տէր-հօր» տեղ էին ընդունում Եանի-օղլիին, կարծելով որ Երուսաղէմի աբեղաները կարող են և աշխարհականի չորեր հագնել: Բանն այն էր, որ Եանի-օղլին խուսափելով ոստիկանութեան աչքից, կարողանում էր խորամանկութեամբ իր բազմաթիւ փաթաջները պահպանել ծածուկ տեղերում: Նա հետևեալ խորամանկութեանն էր դիմում. նա սովորաբար բարեկամական յարաբերութիւններ էր հաստատում դռնապանների և մանրավաճառ խանութպանների հետ, որոնք ուրախութեամբ ծառայութիւններ էին մատուցանում «պատուելի հայր սուրբին», ամենևին չը կասկածելով թէ նա յայտնի խաբեբայ է: Դռնապանները տալիս էին Եանի-օղլիին իրանց բնակարանները, իսկ խանութպանները—ետևի սենեակները, ուր խաբեբան, վտանգի դէպքում, արագութեամբ թաքնվում էր: Հէնց այդ միամիտ մարդկանց հասցէներով էր ստանում Եանի-օղլին արտասահմանեան նամակներ, որովհետև ընդարձակ նամակագրութիւն ունէր կանօնաւոր կերպով կազմակերպված խմբի անդամների հետ: Այդ խաբեբաների խումբը իր խաբեբայական և յանցաւոր գործողութիւնների համար ասպարէզ էր ընտրել Ռուսաստանը, ուր իր համար առատ հունձ էր գտնում, հարստահարելով հասարակ դասակարգը: Զգուշութեամբ գործելով, Եանի-օղլին մտնում էր տները, դռնապանների բնակարանները և խանութները զանազան ազգանուններով և ամեն տեղ նրան ընդունում էին ուրախութեամբ: Եանի-օղլին ունէր և մի օգնական, մի ինչ-որ երիտասարդ մարդ, երևի նոյնպէս պարսկահպատակ, որը թիւրքահպատակ Պավէլ Մատվէյ-օղլիի անունով անցագիր ունէր: Մատվէյ-օղլին նոյնպէս թողել էր երկար մազեր և իր պատրօնի հետ միասին շրջում

* * *

օրացոյց» հրատարակել, որը լի կը լինի տէր Գիւտի մասին հետաքրքիր տեղեկութիւններով:

Ահա ինչպէս կազմված կը լինի այդ օրացոյցը.

«Յունվարի 10-ին այս ինչ թւի՝ Գիւտ քահանայ Աղանեանց ծնվեց.»

«Փետրվարի 15-ին այս ինչ թւի՝ Գիւտ քահանայ Աղանեանց իր ուսումն աւարտեց.»

«Օգոստոսի 25-ին այս ինչ թւի՝ Գիւտ քահանայ Աղանեանց ամուսնացաւ.»

«Նոյեմբերի 12-ին այս ինչ թւի՝ Գիւտ քահանայ Աղանեանց քահանայ ձեռնադրվեց.»

«Դեկտեմբերի 10-ին այս ինչ թւի՝ Գիւտ քահանայ Աղանեանց ընտրվեց Թիֆլիսի Հրատարակչական ընկերութեան ընդհանուր ժողովի քարտուղար.»

«Ապրիլի 14-ին այս ինչ թւի՝ Գիւտ քահանայ Աղանեանց հրաժարական տուեց Հրատարակչական ընկերութեան քարտուղարի պաշտօնից.»

«Մարտի 5-ին այս ինչ թւի՝ Գիւտ քահանայ Աղանեանց գնաց Կումիս, պատգամաւորական ընտրութիւնները քանդելու համար.»

«Հոկտեմբերի 3-ին այս ինչ թւի՝ Գիւտ քահանայ Աղանեանց քուէարկվեց հայոց Բարեգործական ընկերութեան խորհրդի քարտուղար, բայց չընտրվեց.»

«Դեկտեմբերի 12-ին այս ինչ թւի՝ Գիւտ քահանայ Աղանեանց իր բնակարանը փոխեց.»

«Յունվարի 1-ին այս ինչ թւի՝ Գիւտ քահանայ Աղանեանց սկսեց իր պատի օրացոյցները հրատարակել.»

Եւ այլն, և այլն....

Վերջապէս եթէ Գիւտ քահանայ կարողացաւ իր օրացոյցով Նահապետեանին երևելի մարդ դարձնել, այդ վերջինն էլ հարկաւ ամեն ջանք գործ կը դնէ, փոխադարձաբար տէր Գիւտին էլ երևելի մարդ դարձնելու....

***

Սակայն կան մարդիկ, որոնց մասին ուրիշները չեն խօսում և ոչ ոք չէ աշխատում նրանց երևելի մարդիկ դարձնելու.... Այդ տեսակներին մնում է որ իրանք իրանց մասին խօսեն ու իրանք իրանց մեծ մարդիկ համարեն:

Դուք գիտէք, ընթերցող, որ մենք, հայերս, մինչև այժմ ունէինք միմիայն մի հատ Մեսրոպ, իսկ այժմ Վերին-Ագուլիս գիւղը, յանձին Աւետիս Արասխանեանցի և յանձին Փիլիպպոս Վարդազարեանցի պարգևեց մեզ ներկայ 1892 թւի վերջերում՝ էլի երկու հատ Մեսրոպներ....

«Մուրճը» իր վերջին համարում բացարձակապէս յայտնում է մեզ որ ոչ թէ միայն երբեք ձեռք չի վերցնի «ւ» տառից, ոչ թէ միայն իր երկու ամենանշանաւոր աշխատակիցների, Գրիգոր Վարդանեանի և Փիլիպպոս Վարդազարեանի ազգանունները այսուհետև, մեր բոլորիս ջգրու, կը գրի՝ Գրիգոր ւարդանեան և Փիլիպպոս ւարդազարեան, բայց և հաստատապէս վճռել է նոր հայոց տառերն էլ ձուլել տալ, այն է «ու»-ի տեղ մի հատ տառ, և «իւ»-ի տեղ մի ուրիշ հատ տառ:

Միայն մեր երկու նոր Մեսրոպները դեռ չեն որոշել թէ ինչ ձև, ինչ կերպարանք կունենան այդ նոր տառերը:

***

Այն ժամանակից, երբ «Աղբիւրի», «Տարազի» և «Анонсъ-ի» խմբագիր, պ. Տիգրան Նազարեանց թողեց այդ բոլոր հրատարակութիւնների խմբագրութիւնը և դարձաւ միմիայն նրանց հրատարակիչ,—այդ երեք հրատարակութիւնները, աշխատակցութեամբ պ.պ. Գաբրիէլ Միրզօյեանցի և Ստեփան Լիսիցեանցի՝ վերին աստիճանի հետաքրքիր դարձան: Ստանում էք օրինակի համար «Տարազ» շաբաթագիրը,—և չը գիտէք ո՛ր յօդուածից սկսել կարդալ.... Բոլորն էլ զարմանալի հետաքրքիր յօդուածներ են: Նիւթերն այնքան հետաքրքիր, ճոխ, հարուստ են, որ ամեն մի համար յափշտակութեամբ է կարդացվում.... և մինչև հասնում էք շաբաթագրի վերջին երեսին, որտեղ ստորագրված է՝ ժամանակաւոր խմբագիր Դանիէլ Լիսիցեանցի անունը, դուք աննկարագրելի հիացումից կատարելապէս շնչասպառ էք լինում.... «Տարազի» համարը ստանալուն պէս, խմբագրութեան մէջ բոլորս վրա ենք պրծնում, միմեանց ձեռքերից խլում ու մաս մաս ենք անում....

Միայն ցաւալի է որ «Տարազը» դարձեալ տպվում է Տիգրան Նազարեանցի տպարանում.... Պ. Տիգրան Նազարեանցին, այժմեան հրատարակչին, ներելի չէ, որ նախանձելով իր աշխատակիցների պայծառ գործունէութեանը, նա աշխատում է, որքան հնար է, սխալներով տպագրել տալ «Տարազը» իր «Արօր» տպարանում:

Վերցրէք, օրինակի համար, «Տարազի» № 45. Առաջին երեսի վրա, հանգուցեալ Ներ-Բէյ արքեպիսկոպոսի պատկերի տակ ստորագրված է 1837—1893 թւերը....

Մարդը մեռել է 1892 թւի նոյեմբեր ամսին, իսկ «Տարազի» խմբագրութիւնը նրան վ ա ղ ա է տալիս, կ ր ե դ ի տ է անում էլի մի երկու ամիս....

Նոյն համարի հետևեալ երեսի վրա տպված է վէպի վերնագիրն այսպէս «Ժամանակիս հեոսը». ինչ բան է «հեոսը»,—չը գիտեմ.... Երևի այդ բառը սխալմամբ «Տարազի» մէջ է տպվել, այլ պէտք է տպվէր «Աղբիւր» մանկական ամսագրում, հ ա ն ե լ ո ւ կ ն ե ր ի բաժնում:

Ապա նոյն համարի 577-որդ երեսի վրա, «Տարազի» տեղ տպված է «տղ»....

Խեղճ Տիգրան Նազարեանց. իր համար հանգիստ նստած էր Թիֆլիսում ու հրատարակում էր իր հրատարակութիւնները....

Յանկարծ.... աղղղղ.... եկան նստեցին նրա գլխին Գաբրիէլ Միրզօյեան և Ստեփան Լիսիցեան....

***

Pour la bonne bouche, Դաթիկօի համաքնեբից.

Այս օրերս հանդիպում եմ պ. Դաթիկօին.

—Ո՞ւր է բարեկամդ, չէ երևում, հարցնում եմ նրան.

—Գնաց, քանի վուխտ է էստի չէ....

—Ապա ո՞ւր է....

—Բաս չիք իմացի վուր պսակվիլ է ու գաղբանիցա է գնացի....

—Չէ, չեմ իմացել. ո՞ւմ հետ է պսակվել....

—Հէր օխնած, բաս վո՞ւրդի էիք.... Բաս չիք իմացի վուր պսակվիլ է, էն էլ մէ շատ հարուստ կնիկ է ուզի....

—Ի՞նչ էք ասում, ուրեմն բաղդաւոր կը լինի, էլի....

—Հալբաթ բախտավուր կուլի, բայ ինչ կուլի.... մուֆթա գարի, դաթրած էչ....

ԱՍԻԱՑԻ

էին կրակը ուղած անձերը, ուր նրանք մնացին հողիս պաշտամունքներ էին կատարում և առատ հոտեր էին անում։ Խարույկներն այդ խուսերը լաւ կերպով էր գործում, ծածկելով հնագոյները և նրանց օգնում էին՝ ինչպէս կրակը խարույկները։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՏՈՐԳԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 7 դեկտեմբերի։ «Гражданинъ» լրագիրը հաղորդում է, որ ընտրողականներն հայրենասիրական պատճառով խորհրդի մէջ առաջին քննութեան ենթարկած ժամանակ յետ է վերցված լրացնելու համար։

ԲԵՌԼԻՆ, 7 դեկտեմբերի։ «Köln. Zeitung» լրագիրը հաստատում է այն լուրը, որ կազմված է տրակտ կոչված՝ ապագային նոր կուսակցութեան։ Այդ կուսակցութեան ծրագիրը պարզ կերպով ուղղած է միայնակ անձի դէմ և կուսակցութիւնը յայտ ունի, որ ձեռք կը բերէ քաղաքական կողմնակիցներ արհեստանոցների և հարուստ գիւղացիների։

ՓԱՐԻԶ, 7 դեկտեմբերի։ Աչքոնը Բոուերի, Ֆերմինի ևայլն և այլ շատ վերադարձել։ Բերկներ կարծում են, որ աչքը փոխեց մէջ էլ։

ՍՈՖԻԱ, 7 դեկտեմբերի։ Փրինց Ֆերդինանդի ամուսնութեան լուրը հերքվում է կիսապաշտօնական։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 դեկտեմբերի։ Ֆրանսիայի յայտնի գիտնական Պաստեօր ընտրված է Գիտութիւնների ակադեմիայի պատուաւոր անդամ։

ՏԱՇԿԵՆԴ, 8 դեկտեմբերի։ Տաշկենդում հաստատված է գաղթականների վերաբերեալ մասնաժողով քաղաքապետի նախագահութեամբ, որը պէտք է ակզբնական օգնութիւն ցոյց տայ նոր եկող գաղթականներին։

ՍԱՄԱՐԿԱՆԴ, 8 դեկտեմբերի։ Այսօր Բուխարայի էմիրը պատահական վառոդով Բուխարայից ճանապարհ ընկաւ Զարբրշ, որտեղից դեկտեմբերի 14-ին կուգնայի Պետերբուրգ։ Այն յանձնաժողովը, որը ուղարկել էր Պետերբուրգից քննելու Անդրկասպեան երկաթուղին, Ջրհեղ ճանապարհը և երկն հասաւ Սամարկանդ։ —Գնացած է Ամու-Դարիայի ջրանցքից Կանաքաղ և մուտքը։ Բուխարայից կաթոքը վերադարձել է դէպի սեյդի կայք Ուգոն-Դարիայի տեսչական կառավարչի։

ՓԱՐԻԶ, 8 դեկտեմբերի։ Խորհրդարանի տեսողին քննելու պատգամաւորները ժողովը մեծամասնութեամբ 261 ձայների ընդդէմ 246-ի, ավելորդ ձայնը 254 Փոփան վճռեց և հաստատեց ժամանակէմն աւարտի ասելու։

ՍՈՖԻԱ, 8 դեկտեմբերի։ Ազգային ժողովը, երկրորդ և երրորդ ընթերցմանցանման մէջ հաստատեց ամուսնութեան վերաբերեալ վերջին օրինագիծը։ Օրինագծի դէմ ձայն տուեցին 13 պատգամաւորներ, և անցին դրոշ հանդերձ մինիստրներ։ Սսոֆիայի, Տծրնվ և Սլիվնայից։

ԲԵՌԼԻՆ, 9 դեկտեմբերի։ Վերջին օրերս Լեյպցիգում կարճատեւ կռիւ մի քանի, իսկ Աչտոնում 23 անարխիստներներ։ Մի և նոյն ժամանակ Մայնցից հաղորդում են, որ այնտեղ երկուշաբթի անկարգութիւններ են պատահել, տեղական ոստիկանութեան հրամանով անարխիստների ժողովը փակելու պատճառով։

ՓԱՐԻԶ, 9 դեկտեմբերի։ «Figaro» լրագիրը հաղորդում է, որ երէկ ֆրանս-եգիպտական բանկի վարչութեան մէջ կատարված խուզարկութիւններ ժամանակ, դատաստանական քննիչը գործածողները գործում են, որ մի քանի անդամների հաշուակալութեան մասին ցուցակներ է գտել։ Կապաստան թղթերը, «Siecle» լրագրի տեղեկութեան համաձայն, պատկանում են հանդուցեալ Լեվի կրեմիէին, որը Պանամայի ընկերութեան գործակալի դէր էր խաղում։ Այսօր առաւօտեան կրկին լուր տարածվեց նոր խուզարկութիւններ և նշանաւոր կառավարողներ մասին։ Պանամայի մինիստրները ժողովում Զօլէ յայտնեց, որ կրակից պատգամաւոր են փոխ տալ դատաստանական քննութեան ենթարկել Բուվիէ, Ժիւլ Ռօշ, Արէն, Գրոս և Գիւյո Դէվիլ-Բունեստի հինգ պատգամաւորներն։ Պատգամաւորները ժողովը վճռեց գիրքը գոյացնել այդ պահանջը քննելու համար, իսկ հետոյ ընդդիմված է Մենասսէ Լէոկերլեց պահանջներ դատաստանական քննութեան սկսել Լէօն Բէռօր, Աչէնտ Գրեյէի, Գիւյոպ Եվէնէր և Գեյէլի դէմ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 9 դեկտեմբերի։ Երաժ Թիֆլիսի և Քութայիսի կալուածական բանկերի գրաւական թղթեր $6^0/_0$-անոց արժեն $102^1/_4$ ր., $5^0/_0$-անոց—100 ր., Թիֆլիսի քաղաքային երկրատորմական բանկերում $5^0/_0$-անոց օբլիգացիաները արժեն $98^1/_2$ ր.։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ.
Դեկտեմբերի 8-ին

Լոնդոնի վրա 10 ֆունտը արժէ . .	99 ր.	80 կ.
Բեռլինի վրա 100 մարկ — . .	48 ր.	85 »
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	39 »	65 »
Ոսկի — — արժէ . .	8 »	— »
Մաքսային կուպոններ — — . .	160 »	— »
Արծաթ — — — — . .	1 »	10 »
Ռուսական գիմնոտոնը — — — . .	4 »	$5^1/_2$ »
Պետ. բանկի $5^0/_0$ տոմս 1 շրջանի . .	103 »	25 »
— — — — 2-րդ — . .	103 »	25 »
— — — — 3-րդ — . .	— »	— »
— — — — 4-րդ — . .	— »	— »
— — — — 5-րդ — . .	— »	— »
— — — — 6-րդ — . .	102 »	75 »
$6^0/_0$ ոսկեայ ռէնտա	164 »	— »
$4^0/_0$ ոսկեայ փոխառութիւն	— »	— »
Արեւելեան $5^0/_0$ փոխառ. 1-ին շրջ. .	— »	— »
— — — 2-րդ — . .	102 »	62 »
— — — 3-րդ — . .	104 »	62 »
Ներքին $5^0/_0$ առաջին փոխառութ. .	243 »	— »
— — երկրորդ — . .	221 »	50 »
Պետական երկաթուղային ռէնտա . .	104 »	— »
$4^1/_2$ ռէնտա	— »	— »
$5^0/_0$ ներքին փոխառութիւն . . .	94 »	62 »
$5^0/_0$ գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի .	101 »	62 »
Ազն. կալ. Պետ. բանկի խաղարկուած.		
Գրաւ. թղթ. — — — . . .	192 »	— »
$5^1/_2^0/_0$ վկայագ. գիւղ. հող. բանկի.	101 »	75 »
$4^1/_2^0/_0$ գրաւական թղթեր կալուած.		
փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մետաղ. .	157 »	50 »
— — — — թղթադր. .	101 »	75 »
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ.		
ընկերութեան օբլիգացիաներ. .	101 »	75 »
Մոսկուայի քաղաք. օբլիգացիաներ. .	101 »	25 »
Օդեսայի — — — . .	102 »	— »
Թիֆլիսի — — — . .	— »	— »
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի. .	— »	— »
— — Քութայիսի — — . .	— »	— »

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը ամելի թոյլ է։

Խմբագիր-Հրատարակող՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Հ. Յ. ՕՐԲԵԼԻ

Սօլոլակսկայա փողոց, սեփական տանը №№ 15—16

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ

Առաւօտեան 8 ժամից մինչև 12 ժ. և երեկոյեան 4 ժամից մինչև 6 ժ.

Կիրակի և տօն օրերին առաւօտեան 8 ժամից մինչև 2 ժամ կէսօրից յետոյ։

(№ 145) 99—150

Միայն ֆաբրիկային այդ մարկա կրելով, վաւեր է համարվում.

Huste-Nicht

Gerichtl. geschützt.

ՄԻ՝ ՀԱԶԻՐ

Մեղրից և խոտերից պատրաստված մալց-էկստրակտ և կոնֆէտներ

Լ. Գ. ՊԵՏՇ ԵՒ ԸՆԿ. ԲՐԷՍԼԱՈՒԻ ՄԷՋ։

Քիմիական վերլուծութեամբ և բժշկական փորձերով ապացուցված է, որ այդ պրէպարատները չեն պարունակում առողջութեան համար որ և է վնասակար բաղադրութիւններ, և այդ պատճառով նրանց ներմուծումը Ռուսաստան և նրանց այդտեղ ծախելը թոյլատրված է։

ԳԻՆԸ. շիշը 1 ր. 25 կ. և 2 ր. 40 կ. կոնֆէտները 30—50 կոպ.։

Գլխաւոր պահեստ Ռուսաստանում
Վ. ԱՈՒՐԻԽԻ մօտ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ, Կոլօկօլնայա $^{18}/_{19}$

Վաճառվում է Ռուսաստանի բոլոր դեղագործարաններում և դեղատներում։

(91—№ 127) 7—12 (10, 20, 30)

ՏԱԽՎՈՒՄ Է
ԾԽԱԽՈՏԻ ԽԱՆՈՒԹ,

որը գտնվում է բազմամարդ տեղում, էր ամբողջ սարք ու կարգով։

Հասցէն կարելի է Հարցնել „ՄՇԱԿԻ“ խմբագրատանը։ 3—3

ԲԺԻՇԿ Մ. Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐԵԱՆ

Ընդունում է հիւանդներին, ներքին և երեխաների հիւանդութիւններով, ամեն օր առաւօտեան 9 ժամից մինչև 11 ժամ
երեկոյեան 5 — 7 —
իր բնակարանում, Վերինմոնովսկայա փողոցում, տուն Խանկալամովի, № 22.
№ 139 3—10

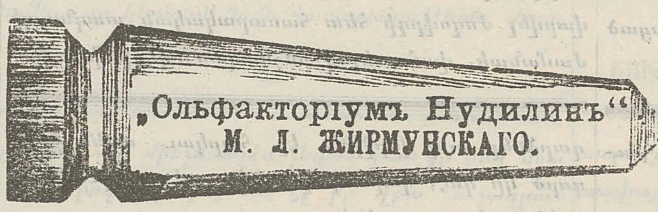

ՄԻԶՈՑ ԽԱՐԲՈՒԽԻ ԴԷՄ

բժշկական գիտութեամբ թոյլատրված

ՕԼՖԱԿՏՈՐԻՈՒՄ ՆՈՒԴԻԼԻՆ

Մ. Լ. ԺԻՐՄՈՒՆՍԿՈՒ
ծախվում է 40 կոպէկով
Դեղատունը ծախեն Ալբրինքների Վաճառական ընկերութեան մէջ Թիֆլիսում.
№ 128 (91 Թ.) 3—40

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

ՏԱՍՆՈՒՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առևտրական կուրսերի նպատակն է մանրամասն առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ծառայութեան համար։ Աւարտողները ստանում են վկայական։

Ուսանելի առարկաները են 1) Առևտրական Ջնաբանութիւն, 2) Առևտրական թուաբանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային), 4) Թղթակցութիւն, 5) Առևտրական Աշխարհագրութիւն, 6) Առևտրական և մաքսային կանոնադրութիւն և 7) Գեղագրութիւն։

Ուսման սկսվում է հոկտեմբերի 1-ից։ Ընդունելութիւնները սեպտեմբերի 15-ից, ամեն օր, երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սօլոլակում, Աչքեաանովի փողոցում տանը № 9 Սերգեեվսկայա և Նիկոլայեվսկայա փողոցների անկիւնում։ Ծրագրեր ու կանոնները կարելի է ստանալ ՁՐԻԱՊԵՍ եղբ. Ռօվլիանոների բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում։ Օտարաքաղաքացիք դիմում են կուրսերի հիմնողին,—въ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу.

25—25

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ПРОДАЕТСЯ

Плита, шуба съ бобровымъ воротникомъ, бѣговыя дрожки и сани. Фрейлинская ул., д. № 6, спросить Семена. 1—1

Պատիւ ունենք յայտնելու կովկասի պ.պ. ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻՆ, որ մենք գտնվելով մշտապէս Վարշավայում մեր սեփական գործերի պատճառով, ընդունում և կատարում ենք նաև ուրիշների համար ամեն տեսակ թէ ԱՌՆԵԼՈՒ և թէ ԾԱԽԵԼՈՒ վերաբերեալ յանձնարարութիւններ։

Եղբարք ՍԱՐԳՈՒԼԵԱՆՑՆԵՐ

Մեր հասցէն. Варшава, Переѣздъ, д. № 9 № 117 14—15

ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ վաճառականական դասակարգին պատկանող իւրաքանչիւր անձի համար ու ՄԱՏՉԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ առևտրական հաշւարարութիւնը առանց ուսուցչի օգնութեան ուսումնասիրելու համար։

Ս. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ

ՁԵՌՆԱՐԿ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇՒԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

Տոկոսների լիակատար աղիւսակներով, 1-ից մինչև 10.000 ռուբ. համար. $1^0/_0$-ից մինչև $12^0/_0$. Վաճառվում է եղբարց Ռօվլիանոների բանկային գրասենեակում և հեղինակի մօտ. Тифлисъ, Нагорная ул., № 9. Օտարաքաղաքացիք դիմում են վերջին հասցէով С. П. Мануэльянцу.

Գինն է 1 րուբլի։ փօստի ծախս 21 կ. Գրավաճառներին զիջում կը լինի։ 126—154
(9—№ 95)

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 9 Декабря 1892 г. Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.